

Sygn. akt: **VII Ca 367/17**

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Koszalinie VII Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia SO Tadeusz Szkudlarek (spr.)

Sędziowie: SO Wiesława Stawczyk, SO Urszula Fijałkowska

Protokolant: Małgorzata Cabaj

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2018 roku w Koszalinie

na rozprawie

sprawy z wniosku K. K. (1)

z udziałem J. J. (1), A. K., A. C., M. L., A. W., B. K. (1), M. K. (1), E. K. i M. K. (2)

o zmianę postanowienia z dnia 30 kwietnia 1970 roku Sądu Powiatowego
w D. o stwierdzenie nabycia spadku po J. K., zmarłej 18 sierpnia 1958 roku, sygn. akt Ns 53/70

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Drawsku Pomorskim

z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 299/16

postanawia:

oddalić apelację.

(-) W. S. (-) T. S. (-) U. F.

Sygn. akt: VII Ca 367/17

UZASADNIENIE

K. K. (1) we wniosku z 16 maja 2016 r. domagał się zmiany postanowienia Sadu Powiatowego w D. z 30 kwietnia 1970 r., sygn. akt Ns 53/70, o stwierdzeniu nabycia spadku po J. K., zmarłej 18 sierpnia 1958 r. Zmiana miałaby polegać na ustaleniu, że spadek po J. K. nabyli córka R. O. i K. K. (1), ojciec wnioskodawcy. W postanowieniu wydanym w sprawie Ns 53/70 sąd orzekł, że jedyną spadkobierczynią J. K. jest R. O.. Według wnioskodawcy jego ojciec nie brał udziału w tamtym postępowaniu.

Spośród dziewięciu uczestniczek postępowania odpowiedź na wniosek złożyła J. J. (1), córka zmarłej w 1989 r. R. O., żądając jego oddalenia. Zdaniem tej uczestniczki postępowanie z art. 670 k.p.c. nie może być wykorzystywane jako środek usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania. Według wiedzy uczestniczki syn spadkodawczyni K. K. (1) zrzekł się albo odrzucił spadek po matce w formie pisemnej przed Sądem Rejonowym w Zgorzelcu. Natomiast R. O. w 1971 r. przekazała będące jej własnością gospodarstwo rolne w O., powiecie (...), na Skarb Państwa w zamian za emeryturę rolniczą, co oznacza, że nie istnieje już majątek spadkowy po J. K..

Pozostałe uczestniczki postępowania nie zajęły stanowiska wobec wniosku K. K. (1).

Sąd Rejonowy w Drawsku Pomorskim rozstrzygnął niniejszą sprawę **postanowieniem z 10 lutego 2017 r.** w ten sposób, że wniosek oddalił.

Powyższy werdykt został oparty na następujących ustaleniach faktycznych.

Wśród dokumentów księgi wieczystej (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Drawsku Pomorskim w V Wydziale Ksiąg Wieczystych znajduje się odpis postanowienia Sądu Powiatowego w D. z dnia 30 kwietnia 1970 roku, sygn. akt Ns 53/70, stwierdzającego, że spadek po J. K., zmarłej 18 sierpnia 1958 r. w O., powiecie (...), i tu ostatnio stale zamieszkałej, na podstawie ustawy nabyła córka R. O. w całości, w tym także wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne położone w O.. To gospodarstwo rolne składało się z nieruchomości rolnej niezabudowanej o powierzchni 5,47 ha, w tym grunty orne 5,09 ha i łąka 0,38 ha (księga wieczysta KW (...), a obecnie (...)) oraz udziału w 1/2 części w zabudowanej działce o powierzchni 0,45 ha, w tym grunty orne 0,22 ha i właściwe siedlisko 0,23 ha (księga wieczysta (...)).

Postanowienie zostało sporządzone na formularzu, zgodnie z którym wniosek w sprawie złożyła R. O.. Formularz nie przewidywał wskazywania uczestników postępowania, nie było w nim tego rodzaju rubryki.

Akta sprawy Sadu Powiatowego w D. o sygnaturze Ns 53/70 uległy brakowaniu zgodnie z decyzją z dnia 29 grudnia 2010 roku, co zostało odnotowane w spisie akt przekazanych ze składnicy na przemiał.

K. K. (1) (sen.), syn K. K. (2) i J. K., urodzony (...) w N., woj. nowogródzkie, zmarł w dniu 17 maja 2005 roku w Z.. Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2009 roku w sprawie o sygn. akt (...), Sąd Rejonowy w Zgorzelcu stwierdził, że spadek po K. K. (1) (sen), ostatnio stale zamieszkałym w Z., na podstawie ustawy nabyli wdowa A. K., syn K. K. (1) i siedmioro wnucząt - córki R. K. zmarłego przed (...) syna spadkodawcy – A. C., M. L., A. W., B. K. (1), M. K. (1), E. K. i M. K. (2).

J. K. miała dwoje dzieci – R. O. – matkę uczestniczki J. J. (1) i K. K. (1) - ojca wnioskodawcy K. K. (1).

K. K. (1) w dniu 9 lipca 1939 r. poślubił B. K. (2), z którą miał dwóch synów – K. K. (1) i R. K.. Ojciec wnioskodawcy w czasie wojny został zesłany na S.. W Polsce pozostali jego dwaj synowie i żona B. K. (2), którzy tuż po wojnie osiedlili się we wsi S. (gmina Z., powiat (...)), w której B. K. (2) prowadziła gospodarstwo rolne. B. K. (2) zmarła 3 lipca 2003 r. w Z..

Dodatkowe ustalenia Sądu Okręgowego:

K. K. (1) (sen.) 9 maja 1955 r. poślubił A. N., było to w miejscowości A. w Kazachstanie. Miał z nią dwie córki I. K. (zmarłą bezpotomnie w 2014 r.) i C. K. (zmarłą bezpotomnie 3 marca 2014 r w Z.). W grudniu 1955 r K. K. (1) powrócił do Polski, razem z nim przyjechała druga żona A.. Najpierw tymczasowo zamieszkali w S., potem w K., później w J., a od 30 maja 1956 r. osiedlili się na stałe w Z. (zob. zeznania A. K. z 7 grudnia 2017 r.: k. 197-198).

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze wyrokiem zaocznym z 22 czerwca 2017 r., I C 239/17, unieważnił małżeństwo K. K. (1) (sen.) i A. K. z domu N., zawarte 9 maja 1955 r. w m. A. (akt małżeństwa umiejscowiony w USC w Z.). Pozew w tej sprawie wniósł K. K. (1) (jun.) [k. 167 odpis tego wyroku].

Cd. Ustaleń Sądu Rejonowego:

Po powrocie do Polski K. K. (1) (sen.) tylko raz spotkał się z pierwszą żoną. Jego matka J. K. prowadziła gospodarstwo rolne w O. aż do śmierci w 1958 r. W odległym o około 15 km S. gospodarstwo rolne prowadziła B. K. (2), pierwsza żona K. K. (1) (sen.). Po tym jednym spotkaniu nie było już żadnych kontaktów między K. K. (1) (sen.) z jego pierwszą żoną i synami.

Dodatkowe ustalenia Sądu Okręgowego:

W 1970 r. R. O. wystąpiła do Sadu Powiatowego w D. z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po swojej matce J. K.. Na podstawie prawomocnego postanowienia wydanego w sprawie Ns 53/70 R. O. w dniu 14 maja 1971 r. została wpisana do obu ksiąg wieczystych osieckiego gospodarstwa rolnego jako jego właścicielka w miejsce J. K.. R. O. po śmierci matki sama prowadziła gospodarstwo rolne, bo jej mąż B. O. już dawno ją opuścił. Po uzyskaniu wpisu do księgi R. O. podjęła starania o przekazanie gospodarstwa rolnego na rzecz Państwa. Prezydium (...) w D. w dniu 8 października 1971 r. wydało decyzję o przejęciu na własność Skarbu Państwa nieruchomości rolnej z zabudowaniami o ogólnej powierzchni 5,69 ha, położonej we wsi O., powiecie (...), stanowiącej własność R. O., księgi wieczyste Kw (...) i Kw (...) [ówczesne numery]. W punkcie 5 tej decyzji przyznano R. O. działkę o powierzchni 0,50 ha do bezpłatnego i dożywotniego użytkowania oraz stwierdzono, że nie przyznaje się budynków, bo mieszkanie zapewnia PGR w O.. W dniu 12 maja 1971 r. w obu księgach wieczystych w dziale II wpisano Skarb Państwa w miejsce R. O. (zob. akta tych ksiąg wieczystych).

Po jakimś czasie K. K. (1) (sen.) sprowadził do Z. swoją siostrę R. O. i jej córkę J. (zeznania A. K. k. 197-198). Obie zamieszkały we wsi R., gminie S., położonej około 12 km od Z.. Tam R. O. zmarła 13 sierpnia 1989 r. Do dziś w tej wsi mieszka jej córka J. J. (1).

Cd. Ustaleń Sądu Rejonowego:

O śmierci ojca K. K. (1) dowiedział się mniej więcej na rok przed postępowaniem o stwierdzenie spadku po nim, prowadzonym przed Sądem Rejonowym w Zgorzlecu w sprawie I Ns. 173/09. Po zakończeniu tego postępowania wnioskodawca zaczął przeglądać dokumenty dotyczące gospodarstwa spadkodawczyni J. K.. W 2014 roku odnalazł postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po matce ojca i zaczął rozważać, czy jego ojciec brał udział w postępowaniu, aż zdecydował się na złożenie wniosku w niniejszej sprawie celem uregulowania sytuacji prawnej na rzecz przyszłych pokoleń członków rodziny.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sad Rejonowy wyjaśnił, że ich podstawą były dokumenty oraz zeznania wnioskodawcy i uczestniczki J. J. (1).

Następnie (...) sąd przytoczył treść art. 679 § 1 k.p.c. Według tego przepisu dowód, że udział spadkowy osoby, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku jest inny niż stwierdzony może być przeprowadzony w postępowaniu o zmianę stwierdzenia nabycia spadku, jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. Prawo złożenia wniosku przechodzi na spadkobierców uczestnika, przy czym również do nich należy odnieść wymóg zgłoszenia podstawy wniosku w terminie rocznym od dnia, gdy uzyskali możliwość powołania się na nią. Cytowany przepis reguluje postępowanie o zmianę stwierdzenia nabycia spadku jako szczególny tryb, zarezerwowany dla zmiany orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku. Natomiast a contrario (wnioskując z przeciwieństwa sformułowania), że ten kto był uczestnikiem, może powołać się na podstawę, której nie mógł powołać we wcześniejszym postępowaniu, wnosić należy, że również pozbawienie z jakichkolwiek względów prawa do uczestniczenia w postępowaniu nie daje uprawnionemu prawa do wnioskowania o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku w drodze skargi o wznowienie postępowania, lecz właśnie w niniejszym trybie postępowanie o zmianę stwierdzenia nabycia spadku.

W niniejszej sprawie wnioskodawca K. K. (1), będący spadkobiercą swojego ojca – również K. K. (1), jako podstawę wniosku powoływał twierdzenie, jakoby jego ojciec nie brał udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po swojej matce J. K., co skutkowało nieprawidłowym wyłączeniem ojca od dziedziczenia po tej spadkodawczyni.

Sąd Rejonowy przede wszystkim zwrócił uwagę, że wnioskodawca nie wykazał w dostatecznym stopniu, aby jego ojciec rzeczywiście z jakichkolwiek względów został wykluczony z uczestniczenia w postępowaniu przed tutejszym sądem w sprawie Ns 53/70. Zasadnicza trudność w ustaleniu tego faktu ponad wszelką wątpliwość wyniknęła z tego, że akta wskazanego postępowania uległy już brakowaniu (zniszczeniu). W tej sytuacji jednakże stwierdzić należało, że ciężar dowodu wykazania faktu, z którego wnioskodawca wywodził pozytywne dla siebie skutki prawne,

spoczywał właśnie na nim, w myśl ogólnej zasady postępowania cywilnego sformułowanej w art. 6 Kodeksu cywilnego. Zatem to wnioskodawca winien był ponad wszelką wątpliwość udowodnić, że jego ojciec nie brał udziału w postępowaniu lub z jakiegokolwiek innego powodu został bezprawnie pominięty przy spadkobranii po swej matce – spadkodawczyni J. K.. Według (...) sądu wnioskodawca nie sprostował temu obowiązkowi. Faktu nieuczestniczenia w tamtym postępowaniu przez ojca wnioskodawcy nie potwierdza dostatecznie treść odpisu postanowienia zapadłego w tej sprawie. Bezsprzecznie nie wymieniono w jego treści K. K. (1) jako uczestnika postępowania, tym niemniej należy zwrócić uwagę, że orzeczenie sporządzono na formularzu, który nie przewidywał konieczności wskazywania uczestników (brak tam stosownej rubryki), co mogło spowodować pominięcie K. K. (1) seniora w jego treści. Należało również tu mieć na uwadze zeznania uczestniczki J. J. (1), która konsekwentnie twierdziła, że zgodnie z jej wiedzą K. K. (1) brał udział w postępowaniu, ale został pominięty jako spadkobierca z powodu złożenia oświadczenia, które to spowodowało. Wprawdzie należy rzeczywiście poddać w wątpliwość twierdzenie wnioskodawczyni, aby mogło to być oświadczenie o odrzuceniu spadku, gdyż wówczas – jak podnosił wnioskodawca – w miejsce K. K. (1) seniora wstąpiłby jego zstępni (dzieci), w tym potencjalnie również wnioskodawca. Jednakże w sprawie nie musiało chodzić o odrzucenie spadku. Wszak uczestniczka, która nie legitymuje się wiedzą prawniczą, mogła nieprecyzyjnie zapamiętać, jakiego rodzaju oświadczenie faktycznie złożył K. K. (1) senior. Pamiętać należy, że w tamtej sprawie wchodziło w grę dziedziczenie gospodarstwa rolnego, które w świetle przepisów obowiązujących w 1970 roku, było reglamentowane określonymi przepisami. Zapewne osieckie gospodarstwo wyczerpywało spadek po J. K.. Zgodnie z obowiązującymi wtedy przepisami w celu odziedziczenia gospodarstwa spadkobiercy musieli wykazać legitymowanie się jedną z następujących przesłanek...[tu Sąd Rejonowy przytoczył sześć przypadków osób, które zachowują prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed dniem 5 lipca 1963 r. – przypadków określonych w art. LV i art. LVI przepisów wprowadzających Kodeks cywilny w związku z art. 1059 -1062 k.c.].

Być może zatem na skutek niewykazania przez K. K. (1) legitymowania się jedną ze wskazanych przesłanek, bądź na skutek jego oświadczenia, że nie spełnia tych przesłanek, sąd stwierdził, że powinien on zostać pominięty przy spadkobranii. Innymi słowy, nie można wykluczyć sytuacji, że pominięcie przy spadkobranii było skutkiem oświadczeń lub określonej postawy w postępowaniu ojca spadkodawcy.

Co jednak najistotniejsze, argumentuje Sąd Rejonowy, uznać należało, że wnioskodawca, jako następca prawny swojego ojca K. K. (1) powinien był zachować roczny termin od chwili uzyskania wiedzy o podstawie zmiany stwierdzenia nabycia spadku do złożenia wniosku o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. K.. Wszakże jak wynika z jego zeznań, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po tej spadkodawczyni odnalazł on w 2014 roku. Już wówczas mógł on zatem powziąć wątpliwość co do prawidłowości zapadłego w sprawie Ns 53/70 postanowienia. Mimo to wniosek w niniejszej sprawie złożył on dopiero w maju 2016 roku, a zatem z pewnością znacznie po upływie rocznego terminu określonego w art. 679 § 1 K.p.c. Jeśli nawet przyjąć, że postanowienie odnalazł w ostatnim dniu roku 2014, to i tak roczny termin minął z dniem 31 grudnia 2015 roku. W tej sytuacji sąd był zmuszony oddalić pochodzący od K. K. (1) wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. K. jako spóźniony, o czym orzeczono w sentencji postanowienia.

Na marginesie (...) sąd wskazał, że jak wynika z wiarygodnego oświadczenia uczestniczki J. J. (1), spadkodawczyni J. K. przed swoją śmiercią przekazała swoje nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, dlatego stwierdził, że dziedziczył po niej również K. K. (1) senior, w praktyce nie spowodowałoby żadnego przysporzenia w majątku jego spadkobierców. Ostatecznie zaś pominięcie ojca wnioskodawcy przy spadkobranii nie spowoduje żadnych komplikacji dla kolejnych pokoleń rodziny, gdyż sądy będą kierować się brzmieniem prawomocnego postanowienia, które nie mogło ulec zmianie na skutek niniejszego postępowania z powodów wskazanych powyżej. Zatem następstwo prawne poprzednich pokoleń jest ustalone i nie pozostawia wątpliwości, które mogłyby skutkować utrudnieniami w przyszłości.

Postanowienie (...) sądu zaskarżył **apelacją wnioskodawca** K. K. (1) (jun.), który zarzucił: * naruszenie przepisów postępowania, czego skutkiem było dokonanie błędnych ustaleń – na podstawie samych tylko zeznań J. J. (1), że syn spadkodawczyni K. K. (1) (sen.) brał udział w toczącym się w 1970 r. postępowaniu spadkowym i że odrzucił spadek pisemnym oświadczeniem złożonym w Sądzie Powiatowym w Z. , * pominięcie okoliczności, że nawet gdyby K. K. (1) (sen.) odrzucił spadek, to w jego miejsce weszłyby dzieci - dwóch synów z pierwszego małżeństwa i dwie córki

z drugiego małżeństwa [art. 931 § 2 w związku z art. 1020 k.c.], * naruszenie art. 679 § 1 k.p.c. co do tego, że nie został zachowany termin roczny na wystąpienie z wnioskiem o zmianę postanowienia spadkowego, gdyż nie zostało udowodnione, że K. K. (1) (sen.) w postępowaniu Ns 53/70, a w takim przypadku termin roczny nie obowiązuje.

Uczestniczka postępowania J. J. (1) **w odpowiedzi na apelację** wniosła o jej oddalenie (k.158).

Pozostałe uczestniczki postępowania nie zajęły stanowiska wobec apelacji ani na piśmie, ani ustnie (żadna z nich nie stawiała się na dwa terminy rozpraw apelacyjnych).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W toku postępowania apelacyjnego została przesłuchana uczestniczka A. K., druga żona K. K. (1) (sen.). Jej zeznania potwierdziły to, co Sąd Rejonowy tylko przypuszczał. Mianowicie: na prośbę starszej siostry (rocznik 1910) K. K. (1) przyjechał do O., a następnie pomógł jej przeprowadzić w (...) sądzie sprawę spadkową po matce, aby mogła – po dokonaniu wpisów w księgach wieczystych – uzyskać emeryturę rolniczą, a następnie zabrał ją w pobliże swojego miejsca zamieszkania. W wyniku jego oświadczeń złożonych w toku postępowania spadkowego zapadło korzystne dla R. O. orzeczenie. To rozstrzygnięcie nie było prawidłowe, ale zgodzić się trzeba z Sądem Rejonowym, że wnioskodawca wstąpił w sytuację prawną swojego ojca, jako jego następcą; ten zaś miał rok na wszczęcie postępowania z art.679 k.p.c.

Postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie służy i nie może być wykorzystywane jako środek do usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania spadkowego czy też skutków ich nieznanomości prawa ani nawet błędów sądu. Choć jest ono postępowaniem autonomicznym, to ma jednak charakter „wznowieniowy”, co uwidacznia się przede wszystkim w tym, że uczestnik postępowania spadkowego tylko wtedy może skutecznie żądać na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. zmiany postanowienia spadkowego, jeżeli wykaże, jak przy wznowieniu postępowania, szczególnie przesłanki swego żądania, czyli podstawę, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu oraz zachowanie rocznego terminu określonego w tym przepisie. Taka osoba obowiązana jest wykazać istnienie przeszkody obiektywnej, uniemożliwiającej jej powołanie w sprawie spadkowej okoliczności uzasadniającej odmienną podstawę lub porządek dziedziczenia. Te same zasady dotyczą następców prawnych uczestnika postępowania spadkowego, który np. nie ujawnił w postępowaniu spadkowym istnienia testamentu. W takim przypadku zarówno on jak i jego spadkobierca, podlegają takim samym ograniczeniom i zasadom przy zgłoszeniu wniosku na podstawie art. 679 k.p.c. Na spadkobiercę uczestnika postępowania przechodzą bowiem także konsekwencje prawne wynikające z nieujawnienia testamentu przez uczestnika (postanowienie Sądu Najwyższego z 15 stycznia 2016 r. I CSK 1079/14, LEX nr 1977914). To samo dotyczy sytuacji, gdy spadkobierca odrzucający spadek zataił, że ma zstępnych, którym przypadłby jego udział spadkowy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy apelację wnioskodawcy oddalił na podstawie art. 385 w związku z art. 518 zd.1 i art. 13 § 2 k.p.c.

(-) W. S. (-) T. S. (-) U. F.